

Sambandið eingin bjarging!

– Men hvussu er stöða javnaðarflokksins í hesum krepputíðum og í morgin, skrifvar *Observe* í hesum hugleiðingunum um seinastu veljarakanningina og stöðu javnaðarflokksins

Veljarakanningin, sum sjónvarpið kunngjörði fyri einum góðum mánað síðan, var skelkandi fyri mong javnaðarfólk. Væntandi var, at landsstýrisflokkarnir síðan 1990 fóru aftur. Væntandi var eisini, at sambandsflokkurin fór at taka seg fram. Men tað mundi koma óvart, at hann reykt avstað við risafetum.

Stöðan í samfelagnum er ring, og manga staðni nítur fast, men spurningurin er, um sambandsflokkurin er nøkur sum helst bjarging.

Hygga vit at teimum loysnum, sum sambandið hevur mælt til, kunnu vit bara staðfesta, at summar av teimum høvdu sviðið uppfatur verri. T.d. hevur Sambandið ferð eftir ferð mælt til at strika allar flögur á figgjarlógini og fáa javnvág á hana.

Eingin útrokning er gjord av teimum avleiðingum, hetta hevði havt, men í øllum førum hevði tað merkt, at upp aftur fleiri høvdu sett upp aftur stórra krav til arbeiðsloysisáttak, og tað hevði merkt, at tey, sum vóru í arbeiði, høvdu skuldað góldið uppfatur meira. Harafturat koma so allar sosialu avleiðingar, sum nýggju hugsjónarmenn sambandsins einki hava sagt um.

Nógur javnaðarfólk, og føroyingar sum heild, kunnu vera samd um, at í longdini er vandamikkið at halda fram við halli á figgjarlógini, tí sum frálíður kvalast vit av rentubýrðini. Men sum stöðan er, hevði tað gjørt ilt verri.

Skattatrýst og mistrivnaður

Harafturat eru nógvar samd við teimum, sum hava mælt til at linka skatta- og avgjaldstrýst. Hetta er eisini sett fram ferð eftir ferð í oddagreinum í Sosialinum: Verandi harða skatta- og

avgjaldstrýst økir ómegdina, og tað elvir til, at upp aftur meiri arbeiði og handil er uttan fyri skatta- og tollskipanina. Mistrivnaðurin í

landinum økst, og uppfatur fleiri flyta av landinum.

Gaman í, hevur sambandið rætt í nøkrum av tilmælum og atfinningum sínum, men tá vit so hava í hyggju tað, sum dastið av sambandsflokkinum hevur havt at bera fram í forðaskiftinum í lögtinginum seinastu tíðina, ber bara til at siga: áh, Jeremias.

Plattur polemikkur

Greina vit røðurnar hjá formanni sambandsflokksins út, – ja, tað er fyri so vilt óneyðugt, tí tey eru so grunnar – so hevur hann einki alternativ havt at bjóða føroyingum uttan EF-límskapin og javnvág á figgjarlógini beinanvegin. Og í hesum sambandi sigur sambandsflokkurin einki um avleiðingar av eini javnvág á figgjarlógini, sum hann átti at gjørt, um hann var tann ábyrgdarflokkur, hann vanligar reypar sær av at vera.

Harafturat eigur formaður sambandsins at fáa ta viðmerking, at vit byggja ikki nakað land við í hvørji røðu at venda aftur til 1974, tá landsstýrissamráðingarnar endaðu við, at sambandsflokkurin ikki slapp upp í part. Tí má slást fast, at røðurnar hjá formanninum hava einki verið annað enn eitt »platt« polemiskt ikast – uttan konstruktivet og seriøsitet.

Má taka í egnan barm

Tá hetta er sagt, so segði veljarakanningin okkum eisini tað, at javnaðarflokkurin eigur at taka í egnan barm.

Nakað av ónógðini kemur sjálvandi av tí truplu stöðini og víðurskiftum, vit ikki er harrar yvir. Men eisini stórtur partur kemur eisini av, at flokkurin ikki megnar at reka ein politikk, sum flokkurin partvist lovaði í valstríðnum, og sum flokkurin partvist hevur í sínum grundsjónarmiðum og virkisráð.

At leggja ábyrgdina av kreppuni á stöðuna í útláningum er ikki seríøst. Víst eru fleiri lond í Europa í eini kreppu, men hon kann ikki sammetast við okkara.

Okkara kreppa er í høvuðsheitum sjálvskaft. Hvørki bankaleiðslurnar, leiðslurnar í vinnulívnum ella tann politiska leiðslan hava verið nóg døgvaligar, mugu vit ásanna í dag.

Óvæð hava tey verið alt ov hástótar:

– Hóast áhaldandi ávaringar frá Fiskirannsóknarstovuni um at ansa eftir stovnum, lótu politikarar og vinnulívsmenn ikki bara standa til, men øktu veiðitrystið.

– Hóast ávaringar frá ráðgevaði nevndini hjá forsetismálaráðnum í búskaparmálum á hvørjum ári, lótu politikararnir ikki bara standa til, men øktu úttanlandsskuldina, og hildu fram at gera flögur, sum ikki vóru framleiðsluskapandi.

Og hvussu víkir og vendir hevur landsstýrið ábyrgdina av hesum!

Politiska leiðslan var ikki nóg góð, tá hon ikki ástannði, at embætismannaveldið var ikki nóg gott og nóg væl úthygt at handfara eitt í nógvar mátar væl úthygt samfelag.

Í síðsta enda hevur verandi politiska skipan prógvað sína ómegd, og tað hevur politiska leiðslan – eingin flokkur undantikin – annaðhvørt ikki ástannað, ella hevur hon latið standa til.

Politiski myndugleikin hevur góttikið, at ein flokkur, ella ein politikari, hevur fingið veto-rætt. Í alt ov stóran mun hevur ein flokkur ella ein politikari kunnað trýst mál ígjøgnum ella notað fyrri at fremja mál, hóast kanska ein meiriluti var fyri hesum á tingi.

Demokratiskir veikleikar

Í grundini er hetta ódemokratisk, og hetta fyrirgindi visir eisini, at okkara stýriskipan í nógvum førum ikki

er tann hepnasta. Og hvussu ábyrgdarleys politikisk leiðsla kann vera í víðasta tydingi, sóu vit við »paragraf 13« í samgonguskjalinum millum sambandsflokkin, fólkaflokkin og sjálfstýrisflokkin í skeiðinum 1981-84.

Nevnast kunnu mong mál, sum ikki eru framd vegna slíkar samgongubindingar, men bara tvey skulu nevast: arbeiðsloysisáttak og landsbankin.

Tað er heilt givið – sjálvt um summir siga nakað annað – at stöðan í samfelagnum hevði verið ein heilt onnur, um landsbankin varð skipaður beinanvegin eftir at lógin varð samtykt í 1978.

Men trongskynið hjá fyrst og fremst teimum borgarligu flokkunum, sambandsflokkinum og fólkaflokkinum, hava forðað fyrri, at landsbankin fekk at virka.

Somuleiðis eigur fólkaflokkurin ætuna fyrri, at ein arbeiðsloysisáttakur ikki kom í sjeiti- ella í áttatíðunum.

Flokksins ábyrgd

Men hetta sleppur ikki javnaðarflokkinum undan ábyrgd, sjálvt um formaður flokksins á tingi roynir at seta kreppuna í Føroyum í eitt europeiskt høpi.

Javnaðarflokkurin hevur havt politisku leiðsluna um hendi meginpartin av tíðini frá 1958.

Flokkurin hevur sostatt høvuðsætuna av teimum mongu framstígnum, sum eru hend vanligu fólkunum til frama síðan fyrst í sektiárum, og av tí góða samfelagi, sum vit hava, hóast búskaparlaga og politiska kreppan hevur skakað samfelagið álvarsliga.

Men tá hetta er sagt, slepst ikki undan at viðganga, at flokkurin eisini hevur høvuðsábyrgd av verandi stöðu, og flokkurin hevur góttikið alt ov nógvar politikarar og samfelagsligar veikleikar.

Flokkurin kundi eisini havt langað nevan í borðið og sagt, at:

– tað er ábyrgdarleyst, at vit tikki stovna landsbanka beinanvegin,

– at tað er ábyrgdarleyst ikki at stöðga rentuspekulationini í stundini,

– at tað er ábyrgdarleyst at halda fram við at veita fleiri veðhald til vinnutól í útbygðari vinnu,

– at tað er ábyrgdarleyst at gera Kunoyar-tunnlin, óneyðugar brimgarðar og havnir í oyggjunum, har

góðar skipahavnir vóru frammanundan, at byggja tvær brennistøðir, góðtaka SEV-útbyggingina á Eiði o.sfr.

Hetta eru mál, sum árvaknir flokslimir vistu á á landsfundum flokksins. Tey vistu á, at nakað var spinnandi galið. Tey vistu á, at neyðugt var at tillaga útreiðslur og útbygging til inntøkmøguleikar samfelagsins.

Mótgrundgevingin hjá politiska framsøgumanninum fyri hesum pástandi er kanska, at tað hevði verið upp aftur meira ábyrgdarleyst, um javnaðarflokkurin ikki fór í samgongu, men sat uttan fyrri.

Um javnaðarflokkurin ikki ástannar, at hann hevur eina høvuðsábyrgd av samfelagsstöðuni, og settur út í kortið av nýggjum, so økir flokkurin ikki um trúvirðið. Og tað fer at siggjast í flokksins undirtøku.

Hvar er sosiala tilvitanin?

Táka vit so flokspolitikkinn í dag, so skánast tann sosiala tilvitanin hjá flokkunum í stóran mun.

Javnaðarflokkurin hevur verið ein garantur fyri tryggileika og rättvísti. Men er hann tað í dag?

– Hvussu klára t.d. arbeiðsleys seg við 4.500 kr. um mánaðin? Tað er minni enn skattafrii ferðarádrátturin hjá sumum lögtingsmonnum um mánaðin? Tí kann spyrjast, um verandi flokksleiðsla er tilvitanin um, hvat ein politikur, sum byggir á javnaða, frælsi og brøðralag ber í sær?

– Eru hvussu atfinningarnar hjá formonnum í FA, FF og Stærsmannafelagnum ikki dømi um, at nakað álvarsligt haltar við arbeiðarpolitikki flokksins og fakliga medviti politikaranna?

Hvar er arbeiðsskapandi politikkurin?

Javnaðar hevur ferð eftir ferð í undanfarnu tíðum víst á gongdar leiðir. Tí hava vit eisini havt eitt gott samfelag, men hetta verður nú pilkað sundur dag frá degi. Fólk hava eisini havt álit á flokkunum, tí flokkunum hevur í mongum førum torað og hevur havt loysnir.

Men í dag ber flokkurin dām av atgerðarloysi, og tað tykist ikki, sum um teir politikarar, sum eru valdir at lóggeva og stýra, hava tað neyðuga hugflogið, ella viljan, sum skal til, men hava teir spurt tey mongu, sum luttóku í arbeiðnum at gera skránnu undan seinasta vali, til ráðs?

Flokkurin ástannaði síðsta valskeið, og í valstríðnum, at neyðugt var at avskriva skuld í fiskivinnuni, um fiskivinnan skuldi klára seg

sjálva uttan stuðul og í eini tíð við minikandi tilfeingi.

– Men gekk ikki alt ov long tíð uttan at nakað hendi? Og góðtók flokkurin so ikki rátt eina skipan, sum danir at enda kroystu yvir okkum, tí føroyingar tóku seg ikki saman at gera tað neyðuga?

– Ger landsstýrið nóg nógvar fyrri at útvega nýggj arbeiðspláss, t.d. í sambandi við alternativa fiskivinnu?

Samfelagið í morgin?

Javnaðarflokkurin og landsstýrið hava ástannað, at tað ber ikki til at fáa javnvág á figgjarlógina uttan álvarsligar avleiðingar, og tí verður eitt ávíst hall góttikið í ár og kanska næsta ár, men so má javnvág fáast á, tí landskassin kann ikki átaka sær stórra skuld.

Flokkurin má tí í størsta álvarsemi seta seg niður at rannsaka okkara samfelagskipan. Í eitt borð togar sosiala meðvit flokksins og í hitt togar ynskið ella kravðið at tað figgjarlaga má hanga saman, um vit skulu yvirleva sum tjóð.

– Eru møguleikar fyri eyka inntøku, verða allir møguleikar troystir og eru fyntreytirnar fyri vinnuligum framburði til staðar, bæði lógarkarmar og kappingartøri?

Hesir spurningar mugu kannast, og út frá teimum má finnast fram til, hvussu samfelagið skal siggja út. Sum er, ber samfelagsrúttan ikki almennu útreiðslurnar, og tað neyðist javnaðarflokkurin eisini at ástanna.

Fleiri spurnartekin skulu ikki setast og viðmerkingar skulu ikki gerast á hesum sinni.

Men heitt verður á flokksins leiðslu beinanvegin at taka stig til at endurskoða virkisráð og grundsjónarmið flokksins, tí fyntreytirnar fyri teimum eru ikki til í dag. Samfelagið er eitt annað og samfelagið verður eitt annað. Og skal flokkurin nøkurlunda stabilisera seg aftur undan næsta vali, er neyðugt við einum eyka landsfundi í vetur at víðgera stöðu samfelagsins og kós flokksins.

Observe

Musikheidsrøslon Norðurlandaráðsins

Á fundi í Oslo í gjár, samtykti Musiknevndin hjá Norðurlandaráðnum (NOMUS) at lata Erik Bergman, tónskáldi í Finnlandi Norðurlandsku tón-

leikaheidsrønina í ár, sum er 200.000 krónur, fyri tónaverkið "Det sjungande Trædet". Hetta er ein opura. Heidsrønin verður handað Erik Bergman í Stockholm undir norðurlandaráðsfundinum 7. - 10. mars 1994.

NINTENDO
(uttan spæl)

895,-

FØROYA TELDUBUD
Dr. Jakobsensgøta 16
Tlf. 16010

Broyt kós

Eg elski mín næsta,
ljóðar á land og sjógv
kanska eitt sindur,
ikkj nóg.
Ver skjóttur og legg
á annan bóg.

J.J. í Gerði